

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Ε ΤΟ ΕΚΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΟΥ ΛΕΒΙΑΘΑΝ συμπληρώνονται δύο χρόνια εκδοτικής δραστηριότητας. Μολονότι οι απολογισμοί είναι ένας πειρασμός για όσους πραγματοποιούν ένα τέτοιο εγχείρημα, εξαρτώνται άλλωστε από λίγο έως πολύ αυθαίρετες σημασιοδοτήσεις, ωστόσο εμείς δεν πρόκειται να επιχειρήσουμε εδώ κάτι τέτοιο. Κι αυτό όχι γιατί η εμπειρία της έκδοσης του ΛΕΒΙΑΘΑΝ δεν μπορεί να οριοθετηθεί μεταξύ ενός παρελθόντος, ενός παρόντος κι ενός μέλλοντος, αλλά επειδή το ίδιο το εγχείρημα, όπως το εννοήσαμε κατ' αρχήν, μέλλει να πραγματοποιηθεί.

Πρόκειται για ένα εγχείρημα που δεν αρκείται στο λόγο των άλλων, που δεν αρνείται την έκθεση σε κάποια διαμάχη επειδή γνωρίζει τις παγίδες και τους κινδύνους, την ακύρωση των καλύτερων προθέσεων που εγκυμονεί κάθε πραγματική δράση. Η ιδιώτευση έστω και ως μοναχική πορεία αφαιρεί σιγά-σιγά και τα τελευταία ερείσματα από κάποιες σκέψεις. Προκαλεί στον σκεπτόμενο την αμφιβολία για τον ίδιο του τον εαυτό εφόσον πουθενά δεν δοκιμάζεται, με αποτέλεσμα την αναστολή της «ωρίμανσής» του και την εύκολη υποδοχή ή αποδοχή κάποιας αυθεντίας ή κάποιου αυθέντη. Η εκ μέρους μας αναφορά σ' ένα μοντέρνο ήθος μας ωθεί προς μία δημόσια έκθεση: τη στιγμή που τα κοινώς αποδεκτά καταρρέουν και παύει να υπάρχει κάποια κοινή βάση και αναφορά που να επεξηγεί την ανθρώπινη πράξη δεν διστάζουμε να εκτεθούμε έστω και λανθασμένα σε όσα προβλήματα θέτει το παρόν. Αρνούμενοι την παραδοσιακή σοβαρότητα διατηρούμε την ικανότητα να βρισκόμαστε σε άμεση επαφή με ό,τι προβληματίζει το παρόν. Έτσι, το τεύχος αυτό ασχολείται με όσους και όσα ενσαρκώνουν το μοντέρνο ήθος.

Ξεκινώντας με το δοκίμιο του Christopher Lasch «Πρόοδος: η τελευταία ψευδαίσθηση» (δημοσιευμένο στην επιθεώρηση ΤΙΚΚΥΝ no. 3, vol. 4 του 1989) παρουσιάζουμε μια κριτική προσέγγιση της έννοιας της προόδου που απετέ-

λεσε και συνεχίζει ν' αποτελεί το μπούσουλα της αριστεράς. Πρόκειται για μια κριτική που έχει συχνά επαναληφθεί τις δύο τελευταίες δεκαετίες από διαφορετικά ρεύματα της κριτικής θεωρίας όπως, για παράδειγμα, η σχολή της Φραγκφούρτης και ο κύκλος του περιοδικού «Σοσιαλισμός ή βαρβαρότητα». Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον αυτού του κειμένου είναι η σύνδεση της κριτικής της προόδου με την εναλλακτική λύση του κοινοτισμού, μια βυθισμένη παράδοση που στις μέρες μας προκάλεσε αρκετές συζητήσεις, και τα νέα κοινωνικά κινήματα.

Όσον αφορά τα κοινωνικά κινήματα και ειδικότερα τα νέα, με κύριο εμπνευστή τους το οικολογικό, φαίνεται ότι έχουν αναλάβει με οδυνηρό τρόπο την αντιμετώπιση των προβλημάτων του παρόντος χωρίς, εντούτοις, να έχουν ολοκληρωθεί ως μια «αντικουλτούρα της νεοτερικότητας» (Zygmunt Bauman). Για όσους αρνούνται την κουλτούρα του κανιβαλισμού —που σημαίνει να διατηρείς κάτι μέσα σου, να καταστρέφεις, να αφομοιώνεις (Jean Laplanche)— η αξίωση εγκυρότητας του λόγου των νέων κυκλωμάτων είναι ένα μέγιστο ενδιαφέρον. Τα κείμενα του Alain Touraine «Κοινωνικά κινήματα: ειδική περιοχή ή κεντρικό πρόβλημα στην κοινωνιολογική ανάλυση;» (αναδημοσιευμένο από την επιθεώρηση Thesis Eleven, no. 21, 1988), του Niklas Luhmann (αναδημοσιευμένο από το έργο του Οικολογική Επικοινωνία) του Γ. Μερτίκα και του Γ. Μεταξά είναι προσεγγίσεις των νέων κοινωνικών κινήματων.

Στενά συνδεδεμένο με τα νέα κοινωνικά κινήματα, χωρίς όμως να περιορίζεται σ' αυτά, είναι το ζήτημα της συλλογικής ταυτότητας. Η ταυτότητα είναι ένα κεντρικό πρόβλημα των σύγχρονων κοινωνιών, ίσως το πρόβλημα, όπως φανερώνεται στα πρόσφατα εθνικά κινήματα των ανατολικών χωρών που ζητούν αυτοδιάθεση. Το δοκίμιο του Jürgen Habermas «Για την κοινωνική ταυτότητα», αν και είναι μια εργασία της δεκαετίας του '70, παρουσιάζει την έκταση και την ένταση του όλου προβλήματος όπως την αντιλαμβάνεται ο γερμανός στοχαστής. Η σχέση του οικουμενικού, του μερικού και του ατομικού στο σχηματισμό των νέων συλλογικών ταυτοτήτων είναι ένα ζήτημα της διαμάχης, που χαρακτήρισε τη σχέση μοντερνιστών-μεταμοντερνιστών αλλά συνεχίζεται σήμερα γύρω από την ταυτότητα. Το δοκίμιο του Habermas βρίσκει τον αντίλογό του στο παρόν τεύχος στη μελέτη του Dietmar Kamper «Ανατρεπτική Κυριαρχικότητα: ένα σκίτσο για το μέλλον του Πολιτικού κατά τον Georges Bataille» (αναδημοσιευμένο από το περιοδικό Ästhetische Kommunikation).

Συνεχίζοντας τη συζήτηση για τη χουσερλιανή φαινομενολογία δημοσιεύουμε το δοκίμιο της Αλέκας Μουρούκη «Merleau-Ponty και Husserl». Στο δοκίμιο αυτό επιχειρείται μια προσέγγιση του τρόπου με τον οποίο αναλαμβάνεται και συνεχίζεται η κίνηση της σκέψης αυτής ως προς τις έσχατες

συνέπειές της. Μέσα από μια σύγκριση των βασικών εννοιών της χουσερλιανής σκέψης και της επανερμηνείας τους από το γάλλο φιλόσοφο Merleau-Ponty, εξετάζεται το πέρασμα από μια υπερβατολογική φιλοσοφία σε μια σκέψη που δρα στο εσωτερικό του είναι, σε μια σκέψη του χιάσματος, που τείνει στην αναίρεση των διϊσμών των εγκαθιδρυμένων από την παραδοσιακή ανασκοπική φιλοσοφία.

Το κείμενο, τέλος, του Αντώνη Παπαρίζου «Ιδεολογία και κριτική» είναι μια απάντηση στη μελέτη του Ν. Δεμερτζή «Ιδεολογία και κριτική» δημοσιευμένο στο ΛΕΒΙΑΘΑΝ νο 4.

Αθήνα 26/3/90
Γ.Ν. Μερτίκας